

TALE VED HANS MAJESTET KONG OLAV V'S 25-ÅRS REGJERINGS-
JUBILEUM, AKERSHUS SLOTT, 21. SEPTEMBER 1982

Herre Konge,

Norge har hatt en ubrutt rekke av konger i meget over 1000 år. I århundreder var de likevel ikke fullt ut våre egne. Men i 1905 fikk vi igjen vårt eget norske kongedømme. 52 år senere gikk den første bærer av denne gjenreiste nasjonale kongeverdighet bort. Da opplevet det norske folk enda en gang kongedømmets uoppyrkelige røtter i den norske historiske sammenheng. Vi opplevet monarkiets selvfølgelige fortsettelse med usvekket kraft, ved en ny konge der den forrige falt fra: For å si det med Per Sivles ord om en begivenhet ved en annen Konges død: "merket det stend, om mannen han stupa".

Men den nye konge - Olav V - hadde da allerede forlengst fyllt store oppgaver av sentral betydning for Kongedømmets funksjon og utvikling. Det merket, den oppgaven han løftet ved farens og forgjengerens bortgang, hadde han selv som Kronprins og Kongens fortrolige i betydelig grad vært med på å forme, gjennom mellomkrigstidens sosiale og politiske uvær, krigens påkjenninger og nasjonale kraftprøve, og gjenreisningstidens samlende verk.

I historiens løp har kloke konger forandret monarkiets form og virke, for å bevare dets evne til å fylle grunnleggende behov for folk og stat. Gjennom hele sitt rike virke har Kong Olav utviklet monarkiet videre i pakt med

den demokratiske prosess som hele vår styreform har gjennomgått. Samtidig har han bidradd avgjørende til å befeste vår form for monarki i folkets bevissthet. Han står som et samlingsmerke for folket og en demokratisk styreform, og er ved sin person et symbol for nasjonens enhet og uavhengighet.

Det kan kanskje virke paradoksalt at nettopp monarkiet, som i sin opprinnelse var langt fra demokratisk, likevel i praksis i dag gir sterkere støtte til reelt demokrati enn man ofte oppnår ved andre og tilsynelatende mer logiske former for folkestyre. Det er nok en del av svaret at det styrker respekten for staten - som også demokratiet er avhengig av, at dens topp er hevet over dagens splittende strid. Men monarkiets plass i vårt demokrati har også klar sammenheng med den form, vennlighet, verdighet, sikkerhet og evne til å samle, som særpreger vår monark.

Det inntreffer også situasjoner i en nasjons liv der den historiske innsikt og den levende kontinuitet er av avgjørende betydning. Når det røyner på, blir Kongen den viktigste garantist for den ubrutte statsrettslige linje, og dermed for videreføringen av de grunnleggende tradisjoner.

----- o -----

Vi har i Deres Majestets regjeringstid gjennomlevet en dyptgripende teknisk, økonomisk og sosial utvikling. Vi har funnet olje - til godt og vondt. Havrett og økonomiske soner har åpnet nye perspektiver. Høyere levestandard - og nye holdninger - har forandret livsstilen. Den sosiale sikkerhet er bygget kraftig ut.

Verdensbilledet er også forandret. Mennesket har landet på månen og sprenget grensene til verdensrommet. Men andre grenser er blitt hardere. Grensemuren mellom Øst og Vest i Berlin er også bygget i denne tid - og står fremdeles som et av symbolene på menneskerettighetenes nederlag i vår tid.

Også nasjonalt går vi inn i det neste kvartsekel av Deres Majestets regjeringstid med vanskeligere oppgaver å løse enn på lenge. Men det grunnlag som er bygget, og det nasjonale fellesskap som Deres Majestet bidrar så sterkt til å styrke, er en inspirasjon til å vende motgang til medgang igjen.

----- o -----

I lys av dette regjeringsjubileum ser vi også med glede tilbake på den begivenhet som fant sted i 1968 ved inngåelsen av ekteskapet mellom Kronprins Harald og Kronprinsesse Sonja. Det markerer en historisk linje at vårt arvelige monarki ved dette jubileum er representert ved hele tre slektsledd: Kong Olav, Kronprins Harald og Prins Haakon Magnus. Det vitner om at et jubileum ikke bare skal være et tilbakeblikk, men også gi inspirasjon og perspektiv for kommende tider.

Kong Olav har under vekslende politiske forhold skapt et harmonisk forhold til skiftende statsråder i ikke mindre enn ti forskjellige regjeringer, med åtte statsministre, syv utenriksministre og 131 statsråder. Jeg er overbevist om at samtlige ser med stor glede og takknemlighet tilbake på den del av regjeringsarbeidet som bragte dem i kontakt

med Deres Majestet. Seks av disse statsministre, fem av utenriksministrene og 28 nåværende og tidligere statsråder er til stede her i aften.

Foruten de konstitusjonelle plikter, har Kongen gjennomført omfattende representasjonsoppgaver i inn- og utland. Hele folket er takknemlig overfor Kong Olav for den fine måten han alltid representerer Norge på under sine offisielle besøk i utlandet, eller som vert ved statsbesøk i Norge. Kongens krav om at bare det beste er godt nok, stiller han også alltid til seg selv - ikke bare til det arrangement han tar del i. Dette urokkelige krav om kvalitet og stil er imponerende og sikrer at de offisielle representasjonsplikter avvikles på en måte som alltid tjener Norge til heder.

Det norske folk beundrer Kongen for hans besøk til alle landsdeler - nå sist jubileumsferden med Kongeskippet Norge rundt hele kysten - og mange er de som sender vår Konge en varm takk for hjelpsomhet og velvilje ved arrangementer av alle slag, men kanskje mest av alt for det personlige engasjement i folkets kår.

Gjennom møtene med tusener av nordmenn - og gjennom fjernsynet og andre medier - er det skapt en enestående nærkontakt mellom Kongen og hans folk. Kongelig verdighet og menneskelig nærhet er av Kong Olav forenet på en måte som har gitt ham en særskilt plass i nordmenns hjerter.

Våre tanker går i dag også til henne som i mange år sto Deres Majestet så nær og betød så meget både som hustru og mor. Vi savner alle Kronprinsesse Märtha som falt bort

allerede før hun skulle ta fatt på sin gjerning som Norges dronning. Med sin menneskelige varme nådde også hun frem til hjertene hos det norske folk.

----- o -----

I forbindelse med 20-års jubileet som Konge uttalte Deres Majestet:

"Om man har nådd de mål man satte seg, får stå hen så lenge. Ingen når vel helt frem, men man kan forsøke."

Den uttalelsen gir i et glimt bildet av en personlighet preget av pliktfølelse overfor land og folk, og en aldri sviktende innsatsglede og lojalitet. Det vil være risset inn i nordmenns minne om disse 25 år, at Kongen gjennom sin klokskap og menneskelige varme grunnfestet kongedømmets plass i folkets bevissthet. Det bærer bud fra fortid til fremtid, fra jubileum til en ny arbeidsdag.

For dette strømmet i dag takknemlighet fra alle deler av vårt land til Kong Olav. Hele folket hilser og hylder ham i tankene sammen med oss, når vi nå utbringer en skål med våre varmeste ønsker for Hans Majestet Kong Olav V.